

Universitetsstyrelsen
Linköpings universitet

Juridiska avdelningen
Jeanette Gabriellsson
BESLUT

2001-09-25
Reg.nr 31-1960-01

Särskilt organ för lärarutbildning vid Linköpings universitet

Högskoleverkets beslut den 15 maj 2001

Högskoleverket fann i beslut den 15 maj 2001 (se bilaga) att universitetsstyrelsens vid Linköpings universitet beslut om en ny nämndorganisation för filosofiska fakulteten stred mot högskolelagen eftersom det särskilda organ som universitetsstyrelsen hade inrättat för grundläggande lärarutbildning endast gavs ett begränsat ansvar. Högskoleverket förutsatte att universitetsstyrelsen ändrade sitt beslut så att det särskilda organet skulle få det samlade ansvaret för lärarutbildningen i enlighet med 2 kap. 5 a § högskolelagen (1992:1434). Universitetsstyrelsen vid Linköpings universitet anmodades att till Högskoleverket redovisa vilka åtgärder styrelsen hade vidtagit med anledning av verkets beslut.

Universitetsstyrelsens yttrande

Universitetsstyrelsen vid Linköpings universitet har den 12 juni 2001 inkommit med yttrande till Högskoleverket.

Universitetsstyrelsen har anfört att den nya nämndorganisationen utgörs dels av en samlad styrelse för vetenskapsområdet benämnd Styrelsen för filosofiska fakulteten, dels två särskilda organ benämnda Verksamhetsnämnden för utbildningsvetenskap respektive Verksamhetsnämnden för humaniora, samhällsvetenskap och tematisk naturvetenskap.

Angående införandet av ett särskilt organ för lärarutbildning har universitetsstyrelsen anfört följande:

Till följd av riksdagens godkännande av proposition 2000:135 om en ny lärarutbildning införs /.../ i högskolelagen ett tillägg avseende alla universitet och högskolor där lärarexamen får avläggas. Sådana lärosäten skall ha ett särskilt organ med ansvar för grundläggande lärarutbildning och för forskning som knyter an till sådan utbildning. Vid universitet och högskolor med vetenskapsområde skall det särskilda organet ha ansvar också för sådan forskarutbildning som knyter an till lärarutbildningen.

BESLUT

2001-09-25

Reg.nr 31-1960-01

Sid 2

Syftet med denna särskilda form av styrning av lärarutbildningen är enligt propositionen att garantera en likvärdig förskola, skola och vuxenutbildning av hög kvalitet i hela landet. Styrningsbehovet "får dock inte äventyra högskolans kraft att utveckla ny kunskap och nya former för utbildning".

Universitetsstyrelsen vid Linköpings universitet har ett helhetsansvar för universitetets samlade verksamheter. Dessa skall uppfylla ett stort antal förutsättningar angivna i lag och förordning. *Genom organisatoriska beslut har universitetsstyrelsen möjlighet att delegera beslutanderätt till olika organ inom universitetet.*

Universitetsstyrelsen har vidare anfört:

Mot bakgrund av de nya föreskrifterna i högskolelagen har universitetsstyrelsen valt att, genom inrättande av och instruktionen för styrelsen för filosofiska fakulteten markera dess uppgift att *på uppdrag* av universitetsstyrelsen slå vakt om en sådan utveckling som just är ett uttryck för universitetets förmåga att utveckla ny kunskap och nya former för utbildning. Detta förhållande i sig ändrar inte den formella beslutanderätt som tillkommer de nya verksamhetsnämnderna som "särskilda organ" enligt beslutade instruktioner.

Liksom vid all annan normtillämpning har universitetsstyrelsen att i detta fall *bedöma hur de nya föreskrifterna skall tolkas i förhållande till etablerade och pågående verksamheter*. Universitetsstyrelsen har därvid funnit att en formell uppgiftsfördelning mellan verksamhetsnämnden för utbildningsvetenskap och övriga organ inte får göras på sådant sätt att det kommer i konflikt med högskolelagens krav avseende kvalitet i verksamheten och effektiv resursanvändning. Eftersom det i proposition 2000:135 angivna syftet med den särskilda styrningen av lärarutbildningen i sig inte är lagfäst – till skillnad från vad högskolelagen anger med avseende på högskolans generella ansvar för kvalitet och resursanvändning – måste sistnämnda krav utifrån universitetsstyrelsens samlade bedömning vad gäller en skälig och ändamålsenlig ansvarsfördelning mellan de nya organen vinna företräde. Den sakliga grunden för denna bedömning framgår av universitetsstyrelsens tidigare beslut från den 28 februari 2001.

Universitetsstyrelsen har slutligen anfört:

/.../ Det är universitetsstyrelsens uppfattning att det samlade beslutet var förenligt med bestämmelserna i högskolelagen. Högskoleverket har emellertid hävdade att beslutet, med avseende på verksamhetsnämnden för utbildningsvetenskap, strider mot 2 kap. 5 a § högskolelagen då nämnden inte givits ett tillräckligt självständigt ansvar. Vid sådant förhållande kan inte universitetsstyrelsen undgå att pröva vilka justeringar som är möjliga att göra, utan att den helhetslösning styrelsen beslutat för den skall blir omöjlig att genomföra. /.../

Genom de instruktioner universitetsstyrelsen idag beslutat om har styrelsens tidigare beslut förändrats i följande avseende:

- ?? verksamhetsnämnderna är inte underställda styrelsen för filosofiska fakulteten
- ?? styrelsens för filosofiska fakulteten uppgift att på uppdrag av universitetsstyrelsen besluta i övergripande frågor för vetenskapsområdet har preciserats
- ?? justeringar har gjorts i uppgiftsfördelningen mellan de olika berörda organen.

BESLUT

2001-09-25

Reg.nr 31-1960-01

Sid 3

Universitetsstyrelsen har till sitt yttrande bifogat instruktioner för bl.a. Styrelsen för filosofiska fakulteten och Verksamhetsnämnden för utbildningsvetenskap.

Av instruktionen för Styrelsen för filosofiska fakulteten framgår att styrelsen, inom ramen för gällande författningar och av universitetsstyrelsen eller rektor fastställda föreskrifter och riktlinjer, har ett övergripande ansvar för de inom vetenskapsområdet förekommande verksamheterna – grundutbildning, forskarutbildning och forskning – avseende bl.a. utbildningsvetenskap.

Enligt instruktionen skall styrelsen själv besluta, i den mån det inte ankommer på universitetsstyrelsen eller rektor

?? i viktigare frågor om den interna resursfördelningen inom vetenskapsområdet i den utsträckning universitetsstyrelsen särskilt beslutar

?? om gemensamma föreskrifter inom vetenskapsområdet i frågor av principiell betydelse eller av större vikt, såsom inrättande av forskarskolor eller avseende nationell eller internationell samverkan kring utvecklingen av utbildnings- och forskningsverksamheten inom vetenskapsområdet

?? arbetsordning för sin verksamhet

Vidare beslutar styrelsen bl.a. om resursramar för verksamhetsnämnderna för utbildning och forskning samt förutsättningar för verksamhetsbeslut i dessa nämnder i enlighet med av universitetsstyrelsen lämnade anvisningar. Styrelsen beslutar även i andra frågor av betydelse för vetenskapsområdet i den utsträckning beslutanderätten inte tillkommer verksamhetsnämnd eller annat beslutsorgan inom universitetet

Av instruktionen för Verksamhetsnämnden för utbildningsvetenskap framgår att verksamhetsnämnden ansvarar för frågor rörande lärarutbildning och forskning om utbildning i enlighet med bl.a. av universitetsstyrelsen beslutade instruktioner avseende verksamheten inom det humanistiskt-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet. Verksamhetsnämnden skall bl.a. lämna styrelsen för filosofiska fakulteten underlag för planer för fördelning och användande av verksamhetsområdets samlade resurser samt löpande följa upp verksamheten och lämna styrelsen för filosofiska fakulteten underlag för den årliga resultatredovisningen, budgetunderlag och andra framställningar.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket har tagit del av universitetsstyrelsens vid Linköpings universitet invändningar vad gäller inrättandet av ett särskilt organ för lärarutbildning och de konsekvenser det får för universitets organisation och arbete. Verket har förståelse för dessa invändningar, inte minst med tanke på den tematiska inriktning som kännetecknar Linköpings universitet. Invändningar som ett universitet kan ha mot gällande lag skall dock framföras till lagstiftaren, dvs. riksdag och regering.

BESLUT

2001-09-25

Reg.nr 31-1960-01

Sid 4

Ett enskilt lärosäte kan inte åsidosätta de lagar och förordningar som gäller för verksamheten. Regeringsformen (1 kap. 1 § tredje stycket) kräver att högskolan, liksom andra förvaltningsmyndigheter, i sin verksamhet följer tillämpliga lagar och föreskrifter. De förändringar beträffande det särskilda organet för lärar-utbildning som universitetsstyrelsen vid Linköpings universitet har beslutat om och redovisat i sitt yttrande till Högskoleverket, innebär inte att organet får det samlade ansvaret för dessa utbildningar. Universitetsstyrelsens beslut strider därför fortfarande mot högskolelagen. I det följande kommenterar Högskoleverket vad universitetsstyrelsen har anfört i sitt yttrande.

I högskolelagens inledande bestämmelser regleras bl.a. de grundläggande målen och förutsättningarna för utbildning och forskning. Av 1 kap. 4 § högskolelagen framgår bl.a. att verksamheten vid universitet och högskolor skall avpassas så att en hög kvalitet nås och att de tillgängliga resurserna utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten. Universitetsstyrelsen har anfört att en formell uppgiftsfördelning mellan Verksamhetsnämnden för utbildningsvetenskap och övriga organ inte får göras på sådant sätt att det kommer i konflikt med högskolelagens krav avseende kvalitet i verksamheten och effektiv resursanvändning. Styrelsen har anfört att detta krav – vid en samlad bedömning vad gäller en skäligen och ändamålsenlig ansvarsfördelning mellan de nya organen – måste vinna företräde. Styrelsens bedömning innebär att universitetet sätter en allmän bestämmelse i högskolelagen före en bestämmelse i samma lag som direkt anger hur lärosätena skall vara organiserade. En sådan rättstillämpning är felaktig och får inte förekomma.

Av 2 kap. 5 a § högskolelagen framgår att alla universitet och högskolor som har tillstånd att utfärda lärarexamen *skall* ha ett särskilt organ som ansvarar för grundläggande lärarutbildning, liksom för den forskning som knyter an till sådan utbildning samt i förekommande fall forskarutbildning. Regeringen har i förarbetena till den aktuella bestämmelsen (prop. 1999/2000:135, s. 46 f) understrukit att detta organ *skall* ha det samlade ansvaret på detta område.

Universitetsstyrelsen har i sitt beslut från den 5 juni 2001 i stort sett vidhållit sitt tidigare beslut med undantag för vissa justeringar. Justeringarna innebär att formuleringen att styrelsen är ett berednings- och beslutsorgan under universitetsstyrelsen *tillika* fakultetsnämnd för det humanistiskt - samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet liksom formuleringen om att verksamhetsnämnden för utbildningsvetenskap ansvarar *under styrelsen för filosofiska fakulteten* har tagits bort. Högskoleverket kan dock konstatera att Styrelsen för filosofiska fakulteten fortfarande har ett övergripande ansvar för de inom vetenskapsområdet förekommande verksamheterna grundutbildning, forskarutbildning och forskning avseende bl.a. utbildningsvetenskap och att styrelsen själv skall besluta, i den mån det inte ankommer på universitetsstyrelsen eller rektor, i viktigare frågor om den interna resursfördelningen inom

BESLUT

2001-09-25

Reg.nr 31-1960-01

Sid 5

vetenskapsområdet samt om gemensamma föreskrifter inom vetenskapsområdet i frågor av principiell betydelse eller större vikt. Styrelsen skall vidare besluta om resursramar för verksamhetsnämnderna för utbildning och forskning samt förutsättningarna för verksamhetsbeslut i dessa nämnder. Det särskilda organet – Verksamhetsnämnden för utbildningsvetenskap – skall lämna styrelsen för filosofiska fakulteten underlag för planer för fördelning och användande av verksamhetsområdets samlade resurser.

Högskoleverket anser att universitetsstyrelsens vid Linköpings universitet beslut om ny nämndorganisation, även efter gjorda ändringar, innebär att det särskilda organet för lärarutbildningen – Verksamhetsnämnden för utbildningsvetenskap –alltjämt endast har ett begränsat ansvar för lärarutbildningen.

Sammanfattningsvis vidhåller Högskoleverket sitt tidigare beslut eftersom den organisation som valts fortfarande strider mot 2 kap. 5 a § högskolelagen. Verket anmodar universitetsstyrelsen vid Linköpings universitet att ompröva sitt beslut så att det särskilda organet får det samlade ansvaret för grundläggande lärarutbildning, samt för forskning och forskarutbildning som knyter an till lärarutbildningen, i enlighet med vad som anges i högskolelagen. Universitetsstyrelsen skall senast den 15 november 2001 till Högskoleverket redovisa vilka åtgärder styrelsen har vidtagit med anledning av detta beslut.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern efter föredragning av verksjuristen Jeanette Gabrielsson i närvaro av chefsjuristen Annica Lindblom och verksjuristen Christian Sjöstrand.

Sigbrit Franke

Jeanette Gabrielsson

Kopia till:

Regeringen
Utbildningsdepartementet

Riksdagen
Utbildningsutskottet

Rektorer vid samtliga universitet och högskolor